

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на

Деян Пламенов Пенчев

на тема: *Познание и действителност – онтологически идеи на Владимир Соловьев и Рудолф Щайнер и тяхното присъствие в съвременната наука и култура*

за присъждане на образователната и научна степен *Доктор*

в професионално направление *2.3. Философия*

по научната специалност *Онтология*

за нуждите на **ИИОЗ на БАН**

от проф. дфн Валентин Канавров

Дисертацията е в обем от 164 стр., вкл. библиография на цитираните източници. Чистият текст е 153 (нестандартни, леко скъсени) стр. Библиографията е релевантна на съдържанието на дисертацията и достатъчна в изворово, информационно, херменевтично и интерпретативно отношение. Библиографията съдържа 139 заглавия на български, руски, английски и немски език. Всички заглавия са цитирани или косвено използвани в текста. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем от 41 стр. стриктно следва структурата на дисертацията и напълно възпроизвежда нейното съдържание. В автореферата коректно са посочени основните приноси моменти на дисертационното изследване и са цитирани публикациите на докторанта по темата на дисертацията. Съпътстващите документи са пълни според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата.

През 2010 г. Пенчев завършва магистратура във Философския факултет на Софийския университет по програмата *Онтология* с впечатляващата като концептуален проблем тема *Онтология на философското познание*. През февруари 2012 г. завършва магистратура по начална педагогика в Софийския университет. В научната си автобиография Пенчев не е записал своето

бакалавърско образование (кога, къде, какво, бакалавърска теза; научният му ръководител допълнително уточни, че е завършил специалност *Философия* в СУ), както и периода на редовната си докторантура в ИИОЗ на БАН.

Тематиката на дисертацията е многопосочно въведена. Тя има, на първо място, компаративен характер – докторантът ясно записва намерението си „да допринесе за съпоставителното разбиране на онтологическите идеи на Соловьев и Щайнер“. На второ място дисертацията е с подчертан и експлициран историкофилософски бекграунд. На трето място тя преследва двата основни фундаментални философски топоса: познанието и битието. На четвърто място дисертацията е ориентирана в научната специалност онтология. На пето място тя търси присъствието на идеите на Соловьев и Щайнер в съвременната наука. На шесто място – анализира се присъствието на проблематиката в съвременната култура. Очевидно е, че всички тези линии и топоси не могат да бъдат задълбочено проучени и достатъчно систематично обвързани в един „малък“ докторат от 150 стр. Но прави добро впечатление амбицията на докторанта да се справи с всички задачи. Той старателно ги фиксира като изследователски проблем и по идеализационен начин търси ясен периметър на тяхното разглеждане. В това виждам основното достойнство на дисертацията – тя е многопланова, историкофилософски добре базирана, компаративно структурирана и изпълнена, собствено философски теоретизирана в познавателни и битийни концепти и проектирана в съвременната наука и култура.

Дисертацията е организирана в увод, шест подразделени на глави и параграфи части и заключение. Те са добре балансирани както в аналитичен план, така и като изложение на основните идеи и методологическия подход на дисертанта. Това свидетелства за старателно обмислена изследователска стратегия, която търси фокуса на разнопосочни теоретични проекти, респ. приносния характер на аспектите на този фокус. В това виждам второто теоретично достойнство на дисертацията. Тя кръстосва разностранни основания и проекции и търси нови съпоставки.

Докторантът синтезира приносните моменти на своята дисертация в 5 пункта. Те са реални, но не винаги точно и конкретно изведени и формулирани. Напр. спорната първостепенна значимост на идеята за развитието, както и открояването на основните идеи на Соловьев и Щайнер едва ли са основен принос на дисертацията, която има приоритетно компаративна насоченост (там са нейните приноси, там са основните ѝ аналитични достойнства) с акцент върху фундаменталните битийни, познавателни и системно организиращи функции на собствено философския активитет като проблематизиране, осмисляне и приложение. На с. 9 са формулирани шест тези, чието систематично единство следва да се разбира като докторска теза. За съжаление повечето от шестте тези носят повече декларативен, а не толкова аналитичен, експликативен или доказателствен характер (напр. втората теза гласи: „свободната теософия е най-важната част в онтологията на Соловьев“; четвъртата констатира: „принципът на истината е ключов за онтологията на Соловьев“; шестата отбелязва: „свободната теософия на Соловьев има сходства с антропософията на Щайнер“). Впрочем формулирането на лапидарна докторска теза в случая е наистина трудно, след като се отчете прекалено широкия периметър на тематиката и многостранността на нейното разглеждане. И все пак: една стегната теза с компаративен характер, но и с аналитичен смисъл е възможна.

Пенчев има 5 публикации и 4 научни доклада по темата на дисертацията. Има и други публикации – общият им брой е 15. За редовен докторант това число е впечатляващо, като всички са вече излезли от печат. Пенчев е участвал на няколко научни конференции с доклад. Има преподавателски опит по философия и световни религии в софийско СОУ.

На вътрешната защита на дисертацията направих редица бележки. Докторантът се е съобразил с повечето от тях. Изчистил е формулировки, прецизирал е целите, задачите, обекта и предмета на дисертацията. Другите ми бележки засягат темата и общата конструкция на дисертацията. Имам несъгласие с неконсистентната тема на дисертацията, с някои нейни постановки

и прекалено разширения ѝ обхват. Като цяло обаче натежават обаче отговорът на Пенчев на собствено концептуалната неразработеност на философията на Щайнер у нас, преосмислянето на мистическото познание и самопознание в съвременния свят, редица свежи сравнения на идеите на Щайнер и Соловьев и някои аспекти на културологичното вписване на Щайнеровите постановки в съвременния дискурс. Някои от набиващите се на очи структурни и компаративистки несполуки на дисертацията се превръщат в нейни положителни резултати – напр. преосмислянето на теософията (свободната теософия), вплитането на антропософията в постмодерния дискурс, акцентът върху онтологическите идеи, стриктното съблюдаване и фундаментализиране на познавателния философски ракурс (сферите на познанието, „принципът на истината“ при Соловьев, фундаментът на мисленето при Щайнер), вплетеността на мистическото познание в съвременната организация и самоорганизация на обществата, онтологизирането на самоорганизацията през и чрез идеите на Щайнер и др.

Нямам съвместни публикации с дисертанта.

Заключение: Като имам предвид моите преобладаващо положителни оценки за замисъла, изпълнението и резултатите на изследването, предлагам на уважаемите членове на научното жури по защитата на дисертацията на **Деян Пламенов Пенчев** на тема: *Познание и действителност – онтологически идеи на Владимир Соловьев и Рудолф Щайнер и тяхното присъствие в съвременната наука и култура* да я гласуват за успешно защитена, като присъдят на дисертанта образователната и научна степен „**доктор**” по научната специалност *Онтология* в професионално направление **2.3. Философия**.

София, 5 май 2016 г.

(проф. дфн Валентин Канавров)